

gen lovning om, at der her er en forsker på vej, som vi kan vente os meget af.

Afhandlingen giver dog også, netop fordi den vil så meget, anledning til en række kritiske kommentarer. For det første konstrueres der i kapitel 2 om netværksteorien i nogen grad en stråmand. Spilteori er nemlig allerede et stærkt integreret element heri. Dertil kommer, at argumentet om at netværksteoretikerne overvurderer netværkenes positive effekter er stærkt overdrevet. Generelt set er netværksteoretikerne relativt skeptiske overfor netværkenes styringskapacitet og understreger behovet for styring af netværkene – bl.a. gennem konstruktion af spilsituationer. Nils Herttings afhandling bidrager altså i højere grad til en vigtig debat, der allerede er central blandt netværksteoretikerne, end til en kritik heraf. For det andet er det uklart, hvad forskellen er mellem funktionelle og strukturelle forklaringer. Enhver strukturel forklaring behøver jo ikke samtidig at være funktionel. Ligeledes fremstår det som noget uklart, hvorfor institutioner ikke kan ses som strukturer, til trods for at de, jf. spilteorien, anses som af central betydning for reguleringen af aktørernes adfærd. Man kunne spørge, om afhandlingens noget voluntaristiske institutionsdefinition, ifølge hvilken institutioner ikke sætter grænser for aktøradfærd, er et specifikt træk ved netværksinstitutioner, mere end det er et karakteristikon ved institutioner som sådan. For det tredje fremstår det som meget interessant, men også noget ureflekteret, hvordan rationel adfærd ontologisk set både kan udledes af eksogent givne interesser og endogent givne kulturelt fastlagte forestillinger. Denne problemstilling rejser endvidere en metodisk problemstilling, idet påstanden om at der kan generaliseres fra et casestudie, alene synes at henvise til forestillingen om eksogent givne interesser. I hvert tilfælde synes det lige for at antage, at kulturelt indlejrede rationaler vil være forskellige fra case til case, og i hvert tilfælde næppe kan afdækkes på afstand. Spørgsmålet er simpelthen, om det brede rationalitetsbegreb gør påstanden om, at det er muligt at generalisere fra et casestudie mindre holdbar. For det fjerde fremstår det som noget uklart, hvorfor de valgte cases kan siges at være kritiske. Bl.a. kunne man på baggrund af case-beskrivelserne spørge, om

det overhovedet er netværk, der analyseres. Er det ikke bare en analyse af en række sektorkampe mellem forskellige dele af den offentlige administration? For det femte kunne man spørget, om ikke de sekundære caseanalyser metodisk set er problematiske i og med, at de meget direkte og målrettede søger at understøtte hypotesen om, at aktørerne er frustrerede. Dermed er der en risiko for, at forhold, der kunne pege i andre retninger overses. Endelig for det sjette melder spørgsmålet sig, om ikke enhver politisk proces er præget af frustrationer, og om det at kunne indgå i politiske processer netop handler om at leve med sådanne frustrationer, hvad enten det sker i et netværk eller i mere traditionelle politiske institutioner?

Der kan altså rejses en række kritiske kommentarer til afhandlingen. Disse kommentarer rører dog ikke ved, at der her er tale om en afhandling på et højt niveau. Den kan varmt anbefales til alle, der interesserer sig for teoretiske og empiriske problemstillinger vedrørende udviklingen af den offentlige sektors styreformer.

Eva Sørensen

KERSTIN VINTERHED: *Kärlek i tjugonde seklet – en biografi över Alva och Gunnar Myrdal.* Stockholm: Atlas, 2003.

Sedan millennieskiftet är makama Myrdals brevväxling med varandra tillgänglig, på Arbetarrörelsens arkiv i Sthlm. Det lockar forskare från inte bara Sverige utan även USA (Walter Jackson) och England (Stina Lyon). Det är tack vare Gunnar breven inte rensades ut, vilket Alva först önskade ("Vi var ju så unga och romantiska"). Vinterhed, som är först ut, är journalist och teolog och har efter vad jag tror skrivit en mycket bra bok, enligt den praktiska måttstocken att jag sträckläste boken, som är skriven med stor inlevelse.

Men helt naturligt inställer sig en del reflektioner på problematiska punkter, där Vinterhed kanske borde ha breddat sitt källmaterial. *An American Dilemma* diskuteras mycket i ljuset av framtidsprognoserna i slutkapitlet. Nu tar ju Gunnar uttryckligen avstånd från just det kapitlet i sin minnesbok *Historien om An American Dilemma*, som skrevs på engelska men egendomligt nog aldrig kom ut annat än på svenska, oaktat (eller möjligen på grund av) den stora roll som Gunnar spelat i amerikanskt offentligt liv, enkannerligen medborgarrättsrörelsen. Gunnar förnekar rentav att han skrivit detta kapitel, som han antyder att Arnold Rose tillfogade utan samråd. Nu har originalmanus inte återfunnits, möjligen att det, enligt Gunnars uppgifter till arkivarien Stellan Andersson, aldrig kom fram till Sverige. Den maskinskrivna kopia med något oklar proveniens som faktiskt finns på ARAB överensstämmer dock med den tryckta versionen och synes motsäga Gunnars utsaga.

Vinterhed tar inte riktigt seriöst på diskussionen om makarna Myrdals påstådda nazism under 20-talet. I och för sig tror jag att hon har rätt i sak, när hon avfärdar dessa rykten. Få personer har varit mer aktivt anti-nazistiska än Gunnar. Hans anti-nazism indikeras också av det besök som en företrädare för den tyska motståndsrörelsen gjorde på Gunnars kontor en tid före Stauffenbergs attentat den 20 juli 1944. De ville försöka nå kontakt med Västmakterna och det är klart att de inte skulle valt Gunnar som länk om denne inte varit känd som en pålitlig vän av "ett bättre Tyskland". Gunnar var också mycket expedit när det gällde att hjälpa inte minst judiska intellektuella migranter till en ny och produktiv tillvaro, vilket bl a omvittnas i Fritz Croners memoarer. Gunnar skräder heller inte orden gentemot sin gode vän Gerhard Mackenroth, när denne anpassar sig och blir akademisk "brödnazist". De förblir vänner men Gunnars omdöme om den tyska politrukstyrda universitetspolitiken är mycket tydlig: "fortsätt på den inslagna vägen och isoleringen kommer av sig själv". Till yttermera visso skriver Gunnar ett bevarat förord till svenska upplagan av Mackenroths bok om *Deutsche Jugend in Aufbruch*, med bl a påpekandet att kapitalet nu köpt över nationalsocialismen och nu förväntar sig ränta på ränta av

sina investeringar. Gunnars förord skrivs omedelbart efter det att Hitler fått i uppdrag att bilda regering och är ett skarpt avståndstagande från det nazistiska maktövertagandet.

Det är dock helt enkelt inte bekant vad makarna Myrdal tyckte i olika normfrågor innan de blev socialdemokrater. Brevet handlar mest om kärlekslängtan. Några dagböcker eller liknande från 20-talet finns inte bevarade, efter vad känt är. Det är heller inte bekant när omvändelsen till socialdemokratin sker, annat än att de får partibok först 1932. Gunnar lämnar skilda uppgifter i saken från gång till annan, vilket Rolf Karlbom påpekat. Att Gunnar som ung tillhör unghögern och aldrig avsäger sig arvet från Rudolf Kjellén är känt. Kjellén ger dock inte utrymme för någon "guilt by association"; han ingår onekligen i välfärdsstatens förhistoria – också, som en ursprungskälla av många.

Roland Huntford, i sin kritik av svenskarna som *the blind totalitarians* för trettio år sedan, påstår frankt utan belägg att Gunnar var påverkad av nazismen när han och Alva utformade *Kris i Befolkningsfrågan*.

Journalisten Zarembas ideologiska gytjebrottnings skjuter också bredvid målet, eftersom han snarast dokumenterar att den eugenik som bedrevs längre i Sverige än i Tyskland inte var specifikt nazistisk, utan att de gemensamma influenserna kom från den amerikanska Mellanvästern. Det är mer luthersk reformanda än rasism, även om samer, zigenare och "tattare" i praktiken lär ha blivit påfallande överrepresenterade bland de i folkhemmet oönskade som kom att tvångsterileras. Myrdals kan inte klandras för detta.

Att Myrdals förhållande till nazismen ändå är ett tema beror av att många intellektuella inom vänstern attraherades av främst den socialreformatoriska vänsterfalangen inom nationalsocialismen. Det finns ett idéhistoriskt "isberg" här och makarna Myrdal är ett "case", liksom t ex Karl Mannheim. Pudelns kärna tror jag ligger i frågan om modernitet vs anti-modernitet, där nazismen som åskådning är kliven. Vidare så var uppenbarligen statsinterventionistisk välfärds politik möjlig att bedriva med skilda ideologiska förtecken. Som Gunnar påpekar 1976 i ett tal inför Nationalekonomiska föreningen, så fördes i

princip samma ekonomiska politik med framgång i USA, Tyskland och Sverige, utifrån keynesianska recept, vilka föregreps av Stockholmskolan.

Vidare är välfärdsstaten från början ett nationellt projekt, vilket fångas i just Kjelléns folkhemsmetafor, framgångsrikt övertagen av Per Albin. Grundtemat är egentligen aristoteliskt, hur avgränsa *demos*, skilja mellan "vi" och "dom". Gunnars mycket aktiva antinazism gör att han kan se den yttersta domens dag an med stor tillförsikt. En arbetshypotes kan vara att Gunnar för en tid hade en "öppen nyfikenhet" beträffande den revolutionära vänsterflygeln (Strasser, Röhm) inom nazistpartiet, vilket det vore ohistoriskt att klandra honom för med facit i hand. Men detta är spekulation från min sida.

Däremot så är myrdalarnas sociala ingenjörskonst ett top down-företag i Saint-Simons anda, snarare än demokratiskt. Det har alltid förbryllat mig hur upplysningsrevolutionärerna ena timmen i liberal anda kan orera om frihet, jämlikhet och broderskap, för att i nästa skissa på närmast geometriska planer för hur det utopiska samhället borde ordnas, till allas bästa och in i minsta detalj. Det är en sorts social "jakobinism", som i viss mån vidlåder också Gunnar, som dock betonar att demokratisk gräsrotstryck legitimerar sociala reformsträvanden.

Enligt min mening så får "andra halvlek" i makarnas liv för stort utrymme – och Alva på Gunnars bekostnad. Fast jag tror även här att Vinterhed i och för sig har rätt i sina omdömen, att Gunnar blev ett monument över sig själv som mest citerade sig själv och inte tänkte några nya tankar efter 1940-talet. Han knäcktes av sviterna från trafikolyckan 1952. Men, *so what?* Att Gunnar nått parnassen och blivit en odödlig klassiker inom samhällsvetenskapen beror i ett långt perspektiv främst av den anti-metafysiska insatsen med *Vetenskap och Politik i Nationalekonomin* samt hans stora "Negerundersökning", som en nydanande socialpolitisk tillämpning av Axel Hägerströms "nihilistiska" värdefilosofi och Max Webers nykantianska "värdeorientering". Alva har dock del i Gunnars samhällsvetenskapliga gärning och gör en betydande egen insats. Det har t ex inte uppmärksamats efter förtjänst att hon aktivt bidrar till den svenska so-

ciologins institutionaliering, genom att förse Prof. Tegen i Lund med kursplaner och litteraturlistor, vilka hon av allt att döma plockat upp i Chicago.

Gunnar piggnar också till som Sveriges "grumpy old man" och hans kritik av vår nya monistiska författning leder också till viss revision. Hans kritik av storskalighet i det enligt hans mening alltför ohistoriska välfärdsbygget är träffande och föregriper också en nu pågående diskussion om demokratins urholkning, till förmån för ett okontrollerat expertvalde.

Den omvittnat egocentriske Gunnar Myrdal var väl ingen velournelle men han stöttade dock hustrun i hennes karriär och hjälpte henne skriva den på sin tid viktiga *Spelet om nedrustningen*. Han inspirerade också Simone de Beauvoir.

Sven Eliaeson

Artikeln är skriven inom projektet Analysing and Overcoming the Sociological Fragmentation i Europe (ANOVASOFIE) stött av EG-kommissionen inom det sjätte ramprogrammet (CIT2-CT-2004-506035).

SANTESSON-WILSON, PETER: *Studier i symbolpolitik*. Lund Political Studies 129, 2003.

Inledning

Termen "symbolpolitik" figurerar tämligen regelbundet i den politiska debatten. I likhet med en term som "taktik" har den vanligen en pejorativ innebörd. Några exempel från tidningarnas ledarsidor kan illustrera detta förhållande:

- Prostitutionsförbudet är en symbolpolitisk "signal" som kommer att motverka sitt eget syfte (*Svenska Dagbladet*, 1998-06-02).
- Moderaternas misstroendevotum mot den socialdemokratiska regeringen 1998 är oan-